

ТЕХНОЛОГИЯ ЗА ОТГЛЕЖДАНЕ НА МЕДИЦИНСКА РУЖА

Изготвил: д-р Станко СТАНЕВ
sdstanev@abv.bg
GSM: 0887 307 727

ЗНАЧЕНИЕ, ПРОИЗХОД, РАЗПРОСТРАНЕНИЕ, ДОБИВИ

Медицинската ружа *Althaea officinalis* L./ е едно от класическите лечебни растения, използвани както в официалната, така и в народната медицина. Употребяват се цветовете, листата и корените на растението. Корените съдържат слюз, нишесте, пектин, бетаин, аспарагин, фигастерин, обикновено масло, захари и соли, а цветовете и листата – главно слюз, етерично масло, витамин С и др.

Комплексът от активни лечебни вещества е причина медицинската ружа да се утвърди като важно омекчаващо средство при лекуването на кашлица, простуда, катар на дихателните пътища, астми и като успокояващо при стомашни и чревни възпаления, възпаления на бъбреците, пикочния мехур, болезнено уриниране, бяло течение и др.

Медицинската ружа е суровина и за сапунената и пластмасова промишленост. Тя е и медоносно растение.

Смята се, че медицинската ружа произхожда от средиземноморските страни, но като диворастяща тя се среща в цяла Европа и Западна Азия. Расте по бреговете на реките, езерата, край моретата. Отглежда се като култура в Белгия, Германия, Унгария, Украйна и Франция.

У нас медицинската ружа се среща във всички райони на страната. Поради интензивното използване на естествените находища в миналото, запасите от нея значително намаляха. Ето защо в момента тя се ползва от статута на защитен вид. Събирането и за стопански цели е забранено и необходимите количества суровина се набавят от култивирани площи.

Добивите през първата, втората и третата година от отглеждането на медицинската ружа са средно 120-160 kg сухи листа и цветове и 180-250 kg сухи корени от декар.

БОТАНИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Медицинската ружа е многогодишно тревисто растение.

Коренът е дебел, с няколко основни разклонения. При застаряване горната част се вдървесинява.

Стъблото е високо 1,5-2 m, изправено и разклонено.

Листата са длановидни, нарязани, разположени последователно с дълги дръжки. Долните листа са петделни с неправилно назъбена периферия, а горните – триделни. Колкото по-високо са разположени листата, толкова по-малък е размерът им. Те са покрити с гъсти меки космици. През първата година се развиват само приосновните листа във вид на розетка. Стъблото израства през втората година.

Цветовете са разположени на групи в пазвите на горните листа, а по върховете на клонките те са на кичури. Имат къси дръжки, оцветени са в бяло или розово. Тичинките са много. Плодникът е дисковиден. Медицинската ружа цъфти през втората половина на лятото.

Плодовете са дисковидни и съдържат голям брой плоски бъбрековидни семена, които са наредени едно до друго във вид на венец. На гръбната си страна семената нямат жлеб. Абсолютното им тегло е 2-2,7 грама на 1000 броя. Семената на медицинската ружа имат способността да запазват добра кълняемост за доста дълго време – 8-10 години.

СИСТЕМАТИКА И СОРТОВЕ

Медицинската ружа *Althaea officinalis* L./ принадлежи към семейство слезови *Malvaceae*/.

Според Крейер медицинската ружа има два вариетета: тъполистна *var.obtusifolia* Kr./ и остролистна *var.acutifolia* Kr./, които трудно се различават помежду си.

У нас в естествените находища освен медицинската ружа *Althaea officinalis* L./ се срещат и видовете: *Althaea rosea* Cav., *Althaea armeniaca* Ten., *Althaea cannabina* L. и др.

Медицинската ружа се отличава от останалите видове по това, че има по-дребни венечни листа, дръжките на съцветията ѝ са по-къси от дръжките на листата и семената нямат жлеб на гръбната си страна.

В България е селектиран сорт Русалка.

АГРОБИОЛОГИЧНИ ИЗИСКВАНИЯ

Изисквания към топлина. Медицинската ружа е топлолюбиво растение. През периода на покой обаче коренището и корените ѝ понасят ниски температури до -20, -23°C. Поради това в нашата страна тя презимува нормално.

Изисквания към светлина. Тя е светлолюбива култура.

Изисквания към влагата. Медицинската ружа е взискателна към влагата. През целия вегетационен период тя реагира положително на поливките.

Изисквания към почвата. За медицинската ружа най-подходящи са рохкавите, водопропускливите, чисти от плевели, с добър воден, хранителен и въздушен режим, леки черноземни и наносни почви в крайречните долини.

ИЗБОР НА МЯСТО И СЪЗДАВАНЕ НА НАСАЖДЕНИЕ

Медицинската ружа се отглежда като две- и тригодишна култура. Тя може да се включи в сеитбообращенията на фуражните култури, но по-добре е да се отглежда на самостоятелни участъци.

Площта за медицинската ружа се оре на дълбочина 35-40 cm, защото растенията развиват мощна коренова система. Заедно с оранта се извършва и основно торене с 3-4 тона оборски тор и 50 kg суперфосфат на декар. Обилното торене на медицинската ружа с органични и минерални торове благоприятстват оптималното развитие на растенията и постигането на високи добиви суровина.

До сеитбата площта се обработва с култиватори и брани за борба с плевелите и за запазване на влагата.

РАЗМНОЖАВАНЕ И ЗАСЯВАНЕ

Медицинската ружа се размножава по два начина: чрез семена и чрез разделяне на стари многогодишни коренища. Семената се засяват директно на полето или предварително се произвежда разсад.

Доказано е, че производството е икономически най-изгодно когато медицинската ружа се отглежда от семена чрез директна сеитба на полето. Сеитбата се провежда през март с предварително накиснати /за 24 часа/ във вода семена. Сеитбената норма е 800-1000 g на декар. Ружата се сее на разстояние 70 cm между редовете. Вътре в реда

растенията се оставят на 20-30 cm едно от друго. Директната сеитба се прилага рядко в нашата страна, тъй като площите са силно заплевелени.

Засяването на семената за производство на разсад се извършва рано напролет на много добре обработена, наторена и чиста от плевели почва. За 1 декар разсадна площ са необходими 2-2,5 kg семена. Семената се покриват с 1,5-2 cm оборски тор. За посева се полагат добри грижи /плевене, окопаване, подхранване, напояване/. В резултат от 1 декар се получава посадъчен материал за засаждане на 45-50 декара. Разсадът се изважда ръчно или с нож-скоба. Засажда се на постоянно място при 70 cm междуредие и 30 cm в реда.

Вторият начин на размножаване чрез разделяне на старите коренища се прилага само за сортоподдържане на особено ценни материали.

ОТГЛЕЖДАНЕ

Грижите през вегетацията имат за цел да се поддържа площта чиста от плевели и да се създават оптимални условия за развитието на посевите. Първото култивиране се провежда преди поникването за разрохкване на кората, а второто – след поникването, когато редовете вече са се очертали. До края на вегетацията през първата година се провеждат още две обработки на междуредията.

Посевът се разрежда, след като растенията образуват 3-4 листа.

Подхранва се два пъти през вегетацията. Обикновено се внася по 20 kg амониева селитра на декар.

При засушаване се провеждат от две до 5 поливки с по 30-40 m³ вода на декар.

Едновременно с последното есенно култивиране медицинската ружа се тори /при необходимост/ с 35-40 kg суперфосфат и 20 kg калиев тор на декар и растенията леко се загърлят.

През втората и третата година се полагат същите грижи. Преди първото култивиране обаче сухите стъбла се изрязват и се изнасят.

Медицинската ружа се напада от голям брой гризещи и смучещи насекоми. Борбата с тях може да се води с инсектициди, които притежават кратък карантинен период.

ПРИБИРАНЕ И СУШЕНЕ

Медицинската ружа, отглеждана от семена, е целесъобразно да се използва две години. Първата и втората година по време на цъфтежа се прибират листата и цветовете на растенията. Когато насаждението е предназначено само за производство на листа, то се окосява няколко пъти през вегетацията с машини или ръчно с коса. Не бива да се допуска силно застаряване на листата.

Изваждането на корените и коренищата на медицинската ружа става със специализирана скоба, която подоравя растенията на 45-50 cm дълбочина. Извадените корени се почистват от стъблата, след което се измиват с вода от полепналата почва.

Сушенето се извършва в специализирани сушилни при температура до 45°C за корените, а до 35-40°C за листата.

Според стандарта влагата на сухите листа от медицинската ружа не трябва да бъде повече от 13%. Допускат се до 3% ситно натрошени листа и едри части от растението и не повече от 0,25% минерални примеси. Не се допускат листа, нападнати от ръжда.

За сухите корени стандартът изисква 12% съдържание на влага, 35% слизесто вещество, 37% нишесте, до 11% пектин и др.

ДОПЪЛНИТЕЛНА ИНФОРМАЦИЯ

Културата предполага ефективно биологично отглеждане за корени.

Търсенето на билката е относително постоянно. Пазарни продукти са корени небелени, с изкупна цена около 5 лева за килограм; корени белени -8 – 10 лв/кг, обелки от корени 2 лв/кг, листа и цветове – около 6 лв/кг.